

Un emigrant gironí a São Paulo

Abandonar Girona al començament dels anys cinquanta no devia ser pas massa difícil. Ni la situació política ni l'econòmica no podien ésser atractives per a un esperit despert i ple d'inquietuds. Al contrari, una gran llosa, inútil i incomprendible, pesava en l'ambient. Llevat dels lligams sentimentals —la família, els amics, el paisatge—, poques coses podien atreure en Joan a seguir una vida marcada per l'avorriment i la manca de perspectives econòmiques.

Amèrica —el record dels "americanos" no era pas massa llunyà— continuava exercint un poder d'atracció prou fort perquè molts joves hi pensessin com una sortida interessant, que valia la pena de provar. El fet que el país escollit fos un o l'altre depenia més de la casualitat que d'un plantejament previ. Un conegut, un familiar, un contacte esporàdic o simplement la il·lusió que cal concretar en un país, era suficient per a agafar les maletes, acomiadar-se de la família i des de Marsella —posem per cas— navegar cap a la terra promesa.

Instal·lar-se al Brasil, però, no va ser gens fàcil. São Paulo, centre industrial del país, no era Girona; el caràcter del paulista no és el caràcter del gironí i, sobretot, la butxaca de l'emigrant no és la butxaca del capitalista. Per a en Joan el xoc fou tan gran, que si hagués tingut els diners suficients, el retorn hauria estat inevitable. Sense diners, però, només li quedava una sortida: l'adaptació i la lluita per a crear-se el propi espai, per a aconseguir que les il·lusions es convertissin en realitat. Una lluita dura que no té res a veure amb la mitificació d'Amèrica com a paradís econòmic ni amb la imatge que, a vegades, volen donar a la família i als amics alguns emigrants que escriuen de tant en tant o retornen cada deu anys per a passar unes vacances.

El català, llengua íntima

Cal dir que en Joan no és l'únic gironí que viu a São Paulo. Tot i que hi anà sol, des del primer moment es posà en contacte amb la colònia catalana, que era i és encara bastant nombrosa. Les referències a persones de Figueres o Olot, per exemple, surten sovint en la conversa. Els contactes entre ells, però, són minsos. Cadascú va a la seva i el temps ha anat espaiant les trobades que es feien al Casal Català. Això fa que per a en Joan la llengua catalana s'hagi convertit en la llengua íntima, en la llengua per a parlar amb ell mateix i molt rarament és utilitzada en les relacions socials. Parlant amb ell, és molt curiós constatar com els sons de la llengua s'han mantingut gairebé intactes, però en canvi la cadència i la musicalitat del portuguès han impregnat la seva llengua catalana; tradueix també literalment al català algunes de les expressions més usades en portuguès. Al mateix temps, però, apareixen de seguida trets característics del parlar de les nostres comarques: el so d'algunes e o la utilització de la forma negativa *poc que*, per exemple.

Els desequilibris de São Paulo.

La posició econòmica dels emigrants sol ser, en general, bastant bona. A en Joan, després d'un treball dur i continuat, els diners no li manquen i la família ja està arrancada i en una bona situació. Una família brasilera de cap a peus que veu Catalunya des de molt lluny; tant, que només es pot concebre com un lloc de vacances —no com qualsevol altre, però de vacances en darrer terme. Per a en Joan és tota una altra cosa. Encara que tants anys fora de Girona marquen, encara que l'adaptació al Brasil és un fet, l'enyorança i l'interès per la ciutat nadiua no han desaparegut. El record dels amics, dels carrers de la ciutat, la curiositat per conèixer la situació socio-econòmica de Catalunya revelen un interès especial que va més enllà de l'enyorança i que porta, inexorablement, a plantejar-se el retorn. Un retorn, si no definitiu, que permeti passar llargues temporades a Girona. El premi, sens dubte, a tants esforços per aconseguir allò que fa trenta anys es proposava.

RAFEL MAS I JULI